

Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci (2)
JUDr. Petr Vojtek, Nejvyšší soud ČR

-přednáška pro Justiční akademii SR
Pezinok, 24. září 2009

Design prezentace – Ing. Alena Krestová, NS ČR

1

Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci

§ 7

(1) Právo na náhradu škody způsobené nezákonným rozhodnutím mají účastníci řízení, ve kterém bylo vydáno rozhodnutí, z něhož jim vznikla škoda.

(2) Právo na náhradu škody má i ten, s nímž nebylo jednáno jako s účastníkem řízení, ačkoliv s ním jako s účastníkem řízení jednáno být mělo.

2

Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci

§ 7

R 81/2006

Právo obchodní společnosti na náhradu škody způsobené trestním stíháním jejího jednatele. Obchodní společnost nemá podle zákona č. 58/1969 Sb. ve znění účinném před 15. 5. 1998 právo na náhradu škody způsobené nezákonným rozhodnutím, která jí vznikla v důsledku trestního stíhání jejího jednatele. **Rozsudek NS ČR ze dne 15. 12. 2005, sp. zn. 25 Cdo 1956/2004**

3

Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci

§ 8

(1) Nárok na náhradu škody způsobené nezákonným rozhodnutím lze, není-li dále stanoveno jinak, uplatnit pouze tehdy, pokud pravomocné rozhodnutí bylo pro nezákonnost zrušeno nebo změněno příslušným orgánem. Rozhodnutím tohoto orgánu je soud rozhodující o náhradě škody vázán.

(2) Byla-li škoda způsobena nezákonným rozhodnutím vykonatelným bez ohledu na právní moc, lze nárok uplatnit i tehdy, pokud rozhodnutí bylo zrušeno nebo změněno na základě řádného opravného prostředku.

(3) Nejde-li o případy zvláštního zřetele hodné, lze nárok na náhradu škody způsobené nezákonným rozhodnutím přiznat pouze tehdy, pokud poškozený využil v zákonem stanovených lhůtách všech procesních prostředků, které zákon poškozenému k ochraně jeho práva poskytuje; takovým prostředkem se rozumí řádný opravný prostředek, mimořádný opravný prostředek, výjma návrhu na obnovu řízení, a jiný procesní prostředek k ochraně práva, s jehož uplatněním je spojeno zahájení soudního, správního nebo jiného právního řízení.

4

Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci

§ 8

Podmínka zrušení rozhodnutí pro nezákonnost. Podmínkou odpovědnosti státu za škodu způsobenou nezákonným rozhodnutím je, že toto pravomocné rozhodnutí bylo pro nezákonnost zrušeno nebo změněno příslušným orgánem. Soud, rozhodující o žalobě na náhradu škody proti státu, není oprávněn posuzovat tvrzený nesoulad nezrušeného rozhodnutí se zákonem. **Usnesení NS ČR ze dne 2. 2. 2006, sp. zn. 25 Cdo 2162/2005 (Soubor C 4030)**

5

Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci

§ 8

Význam rozhodnutí následujícího po zrušení nezákonného rozhodnutí. Dokud nebylo pravomocně skončeno řízení následující po zrušení pravomocného rozhodnutí pro nezákonnost, nelze je považovat za nezákonné ve smyslu § 8 odst. 1, 3 zákona č. 82/1998 Sb. **Rozsudek NS ČR ze dne 25. 5. 2004, sp. zn. 25 Cdo 593/2003 (Soubor C 2819)**

6

§ 8

Uložení totožné povinnosti v novém rozhodnutí. Snížení majetkového stavu odnětím věci na základě rozhodnutí, které bylo pro nezákonnost zrušeno, nepředstavuje odškodnitelnou újmu, která by byla v příčinné souvislosti s nezákonným rozhodnutím, jestliže později vydané rozhodnutí, obsahující tentýž výrok, pro nezákonnost změněno ani zrušeno nebylo. **Rozsudek NS ČR ze dne 19. 3. 2009, sp. zn. 25 Cdo 917/2007 (SoRo 9/2009)**

7

§ 8

Nezákonné uložení povinnosti, která byla dána z jiného důvodu. Částka, o kterou se snížil majetkový stav poškozeného při plnění povinnosti uložené nezákonným rozhodnutím orgánu státu, představuje škodu, která je s nezákonným rozhodnutím v příčinné souvislosti tehdy, jestliže k takovému jednání nebyl poškozený povinen ani z jiného důvodu.

Okolnost, že nebezpečí vzniku škody na lesním pozemku nebylo řešeno uložení povinnosti vlastníku ohroženého pozemku (tj. postupem podle § 22 odst. 1 zákona č. 289/1995 Sb., o lesích), nevylučuje případnou povinnost vlastníka pozemku, odkud nebezpečí hrozí, aby v rámci generální prevence (§ 415 ObčZ) odstranil nebezpečí na své náklady.

Rozsudek NS ČR ze dne 12. 6. 2003, sp. zn. 25 Cdo 2183/2001 (Soubor C 1987)

8

§ 8

Důvod zrušení rozhodnutí. Byl-li zatýkací rozkaz zrušen nikoliv pro nezákonnost, nýbrž proto, že pominuly důvody pro jeho vydání, nejsou dány předpoklady pro vznik odpovědnosti státu způsobenou nezákonným rozhodnutím. **Usnesení NS ČR ze dne 19. 2. 2009, sp. zn. 25 Cdo 4462/2007**

9

§ 8

R 32/2009

Škoda způsobená předběžným opatřením. Za škodu nebo jinou újmu způsobenou předběžným opatřením, které bylo zrušeno z jiného důvodu než proto, že návrh ve věci samé bylo vyhověno, nebo proto, že právo navrhovatele bylo uspokojeno, odpovídá navrhovatel předběžného opatření, i když předběžné opatření bylo změněno nebo zrušeno odvolacím soudem; odpovědnost státu za škodu způsobenou předběžným opatřením podle zákona č. 82/1998 Sb. ve znění pozdějších předpisů je vyloučena. To platí i tehdy, jestliže odvolací soud změnil předběžné opatření tak, že návrh na jeho nařízení odmítl. **Rozsudek NS ČR ze dne 23. 9. 2008, sp. zn. 29 Cdo 3137/2007**

10

§ 8

Nepodání opravného prostředku. Stát odpovídá za škodu způsobenou nezákonným rozhodnutím pouze tehdy, bylo-li zrušeno; to platí i v případě, že účastník není přičítáno k tíži, že nepodal řádný opravný prostředek ve smyslu § 3 zákona č. 58/1969 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou rozhodnutím orgánu státu nebo jeho nesprávným úředním postupem+. **Usnesení NS ČR ze dne 20. 8. 2002, sp. zn. 25 Cdo 705/2002 (Soubor C 1353)**

+ nyní § 8 odst. 2 zákona č. 82/1998 Sb.

Nepodání opravného prostředku II. Podmínka zrušení pravomocného rozhodnutí pro nezákonnost ve smyslu § 8 odst. 1 zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem, nemůže být splněna či nahrazena tím, že z důvodů zvláštního zřetele hodných není poškozenému přičítáno k tíži, že nevyužil možnosti podat proti dosud nepravomocnému rozhodnutí řádné opravné prostředky. **Usnesení NS ČR ze dne 2. 9. 2003, sp. zn. 25 Cdo 2258/2003 (Soubor C 3026)**

Škoda způsobená vznesením obvinění

R 35/1991

Ten, proti němuž bylo trestní stíhání zastaveno, nebo ten, jenž byl zproštěn obžaloby, má podle ustanovení § 1 až § 4 zákona č. 58/1969 Sb. zásadně právo na náhradu škody způsobené usnesením o vznesení obvinění.

Uvedené právo nemá pouze ten, kdo si obvinění sám zavinil, a ten, kdo byl obžaloby zproštěn nebo proti němuž bylo trestní stíhání zastaveno jen proto, že není za spáchaný trestný čin trestně odpovědný, nebo že mu byla udělena milost anebo že trestný čin byl amnestován. **Rozsudek NS ČR ze dne 23. 2. 1990, sp. zn. 1 Cz 6/90**

12

Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci

Škoda způsobená vznesením obvinění

Situace po novele č. 292/1993 Sb. Nárok na náhradu škody vzniklé zaplacením nákladů nutné obhajoby, jež byly vyvolány sdělením obvinění, se řídí ustanovením § 1 odst. 1 zákona č. 58/1969 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou rozhodnutím orgánu státu nebo jeho nesprávným úředním postupem, přestože sdělení obvinění podle § 160 odst. 1 TrŘ v nyní platném znění + nelze považovat za rozhodnutí podle trestního řádu. **Rozsudek NS ČR ze dne 31. 8. 1999, sp. zn. 25 Cdo 1800/98 (SJ 3/2000, č. 29)**

+ míněn stav po novele trestního řádu provedené zákonem č. 292/1993 Sb., který nabyl účinnosti dne 1. 1. 1994

13

Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci

Škoda způsobená sdělením obvinění. Nárok na náhradu škody způsobené sdělením obvinění je nárokem na náhradu škody způsobené nezákonným rozhodnutím, nikoli nesprávným úředním postupem+. **Rozsudek NS ČR ze dne 31. 3. 2003, sp. zn. 25 Cdo 1487/2001 (Soubor C 1813)**

+ rozhodnutí se vztahuje již k zákonu č. 82/1998 Sb. stejně jako s obdobným závěrem nevyjádřeným však v právní větě rozhodnutí sp. zn. 25 Cdo 2060/2001, publikované v Souboru, C 1867

Objektivní charakter odpovědnosti. Ten, kdo byl zproštěn obžaloby (trestní stíhání proti němu bylo zastaveno) pro skutek, který není trestným činem, má zásadně vůči státu nárok na náhradu nákladů, které vynaložil na svou obhajobu (zákon č. 82/1998 Sb.), bez ohledu na to, zda ze strany orgánů činných v trestním řízení došlo k porušení ustanovení trestního řádu upravujících postup před a při zahájení trestního stíhání. **Rozsudek NS ČR ze dne 26. 1. 2005, sp. zn. 25 Cdo 1388/2004 (Soubor C 3228)**

14

Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci

R 32/2005

Význam okamžiku zproštění. Ten, kdo byl zproštěn obžaloby (trestní stíhání proti němu bylo zastaveno) pro skutek, jehož se dopustil v nutné obraně, má zásadně vůči státu nárok na náhradu nákladů, které vynaložil na nutnou obhajobu (zákon č. 82/1998 Sb. ve znění pozdějších předpisů), bez ohledu na to, v jaké fázi trestního řízení byl závěr o jednání v nutné obraně učiněn. **Rozsudek NS ČR ze dne 9. 12. 2004, sp. zn. 25 Cdo 2614/2003**

R 92/2006

Vícečinný souběh. Obviněný, který byl trestně stíhán pro více samostatných skutků (trestných činů ve vícečinném souběhu) a pravomocně uznán vinným pouze ze spáchání některých z nich, má zásadně vůči státu právo na náhradu škody spočívající v nákladech obhajoby v rozsahu odpovídající části odměny advokáta, která se vztahuje ke skutkům (trestným činům), pro které nebyl obviněný pravomocně uznán vinným. **Rozsudek NS ČR ze dne 30. 11. 2005, sp. zn. 25 Cdo 1325/2004**

15

Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci

Stížnost proti zahájení trestního stíhání.

Nejde-li o případ zvláštního zřetele hodný, soud přízná obviněnému, který byl v trestním řízení zproštěn obžaloby nebo proti němuž bylo trestní stíhání zastaveno, náhradu škody způsobené nezákonným rozhodnutím podle zákona č. 82/1998 Sb. jen tehdy, podal-li proti usnesení o zahájení trestního stíhání stížnost. **Rozsudek velkého senátu NS ČR ze dne 26. 8. 2009, sp. zn. 31 Cdo 3489/2007**

- srov. opačný názor 28 Cdo 1548/2006

16

Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci

§ 9 Rozhodnutí o vazbě

1) Právo na náhradu škody způsobené rozhodnutím o vazbě má také ten, na němž byla vazba vykonána, jestliže bylo proti němu trestní stíhání zastaveno, jestliže byl obžaloby zproštěn nebo jestliže byla věc postoupena jinému orgánu.

2) Za vazbu nařízenou v řízení o vydání nebo předání do ciziny se náhrada škody neposkytuje; to neplatí, jestliže škoda v takovém řízení vznikla nezákonným rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem.

17

Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci

§ 12 Vyloučení nároku

- (1) Právo na náhradu škody nemá ten,
 - a) kdo si vazbu, odsouzení nebo uložení ochranného opatření zavinił sám, nebo
 - b) kdo byl zproštěn obžaloby nebo bylo proti němu trestní stíhání zastaveno jen proto, že není za spáchaný trestný čin trestně odpovědný nebo že mu byla udělena milost anebo že trestný čin byl amnestován.
- (2) Právo na náhradu škody dále nevznikne, pokud
 - a) v řízení nebylo možno pokračovat z důvodů uvedených ve zvláštním předpisu,
 - b) bylo trestní stíhání podmíněně zastaveno a nastaly účinky zastavení trestního stíhání,
 - c) výrok o zastavení trestního stíhání byl součástí rozhodnutí o narovnání,
 - d) trestní stíhání bylo zastaveno z důvodů uvedených ve zvláštním předpisu.

18

Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci

Zavinění trestního stíhání a vazby. Při posuzování odpovědnosti státu za škodu způsobenou sdělením obvinění nelze zavinění obviněného na zahájení trestního stíhání ztotožňovat se zaviněním na vzetí do vazby. **Rozsudek NS ČR ze dne 28. 5. 2003, sp. zn. 25 Cdo 1002/2002 (Soubor C 1962)**

Zavinění trestního stíhání spácháním skutku. Právo na náhradu škody způsobené sdělením obvinění pro trestný čin není vyloučeno již tím, že se obviněný, který byl posléze obžaloby zproštěn, dopustil skutku, pro který bylo trestní stíhání proti němu zahájeno. **Rozsudek NS ČR ze dne 29. 5. 2003, sp. zn. 25 Cdo 539/2002 (Soubor C 1971)**

19

Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci

Zavinění obviněného na trestním stíhání pro jeho nepravdivou výpověď.

Úmyslná nepravdivá výpověď obviněného vůči orgánům činným v trestním řízení může být posouzena tak, že obviněný zavinil zahájení (vedení) trestního stíhání.

Rozsudek NS ČR ze dne 25. 4. 2007, sp. zn. 25 Cdo 2089/2006 (Soubor C 5073)

20

Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci

Zavinění obviněného na trestním stíhání při odepření výpovědi. Zavinění obviněného na zahájení trestního stíhání nelze bez dalšího spatřovat pouze v tom, že využil všechny prostředky ke své obhajobě, mezi které patří též právo nevypovídat.

Rozsudek NS ČR ze dne 29. 4. 2009, sp. zn. 25 Cdo 2/2007

21

Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci

R (dosud nezařazeno)

Ten, na němž byla vykonána vazba, si může zavinit vazbu sám ve smyslu § 12 odst. 1 písm. a) zákona č. 82/1998 Sb. ve znění pozdějších předpisů i jednáním, k němuž došlo před zahájením trestního stíhání. **Rozsudek NS ČR ze dne 25. 2. 2009, sp. zn. 25 Cdo 3038/2006**

22

Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci

Zavinění vazby při pobytu v zahraničí. Samotný pobyt obviněného v zahraničí v době trestního stíhání sám o sobě neznamená zavinění na následném vzetí do vazby. **Rozsudek NS ČR ze dne 29. 1. 2009, sp. zn. 25 Cdo 2794/2006 (SoRo 8/2009)**

23

Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci

Příklad zavinění útěkové vazby. Obviněný, který požádal nezletilou osobu, aby jej označila za otce dítěte, jehož narození očekávala, přestože věděl, že otcem dítěte není, si zavinil vzetí do vazby ve smyslu ustanovení § 12 odst. 1 písm. a) zákona č. 82/1998 Sb., jestliže tímto způsobem podezření ze spáchání závažného trestného činu proti své osobě vyvolal v době, kdy byl již trestně stíhán pro trestný čin porušování autorského práva, kdy neměl legalizován pobyt na území České republiky, zdržoval se na více místech republiky, žádal současně o vízum do Spolkové republiky Německo a navíc se před svědkem zmínil o svém úmyslu opustit Českou republiku. **Rozsudek NS ČR ze dne 31. 3. 2004, sp. zn. 25 Cdo 2255/2002 (Soubor C 2587)**

24

Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci

R 15/2005

Více vazebních důvodů. K závěru, že si poškozený ve smyslu § 12 odst. 1 písm. a) zákona č. 82/1998 Sb. zavinil vazbu sám, postačuje, zavinil-li naplnění i jen jednoho z více důvodů, pro něž byl vzat do vazby. **Rozsudek NS ČR ze dne 26. 11. 2003, sp. zn. 25 Cdo 882/2003**

Změny vazebních důvodů. Odpovědnost státu za škodu způsobenou rozhodnutím o vazbě není ve vztahu k celé době výkonu vazby vyloučena tím, že jeden z vazebních důvodů, který poškozený zavinil, netrval po celou dobu vazby. **Rozsudek NS ČR ze dne 29. 6. 2005, sp. zn. 25 Cdo 1482/2004 (Soubor C 3450)**